

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Johdanto

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.

Lakiin esitetään lisättäväksi säännös valtion erityisavustuksesta varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi asetuksenantovaltuutus. Valtioneuvoston asetuksella ehdotetaan säädettäväksi avustuksen käyttökohteista ja myöntämiskriteereistä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelma oppimistulosten parantamiseksi ja eriarvoisuuden vähentämiseksi. Ohjelman yhtenä tavoitteena on kiinnittää erityishuomio tunnistettuun eriarvoistumiskehitykseen koulujen sisällä ja koulujen välillä, isojen kaupunkien sisällä ja alueiden välillä, sukupuolten välisissä osaamiseroissa sekä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten kohdalla. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Oikeus oppia -ohjelman joulukuussa 2019 toteuttamaan hallitusohjelman tavoitteita varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen aloilla.

Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen toimintaympäristöt ovat uudistumassa. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus muuttaa kuntien tehtäväkenttää ja taloutta. Uudistuksen myötä kunnille kohdennettava valtionosuusrahoitus pienenee. Kuntien lähtökohdat järjestää peruspalveluita ovat eriytyneet. Alueellinen ja alueiden sisäinen eriytyminen haastaa perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen järjestämisen. Perusopetuksen osalta erityisen huolestuttavana signaalina on ollut osaamiserojen kasvu sekä oppilaiden että koulujen välillä. Alueellisen sosioekonomisen ja etnisen segregaaation vaikutuksesta koulutuksellinen huono-osaisuus alueellistuu, mikä heikentää maantieteellisesti ja sosiaalisesti syrjään jäävien peruskoulujen edellytyksiä saavuttaa hyviä oppimistuloksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla on jaettu erityisavustuksia koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseen vuosittain vuodesta 2009 alkaen julkisen talouden suunnitelmassa tai

talousarviossa päätettyjen määrärahojen rajoissa. Valtionavustuksia koskevat tavoitteet ja toteutustavat ovat vaihdelleet hallituskausittain. Varhaiskasvatus on tullut mukaan tasa-arvorahoituksen piiriin ensimmäistä kertaa vuonna 2018. Vuoteen 2021 mennessä yhteensä 18 kertaa myönnettyä rahoitusta on jaettu joko opetus- ja kulttuuriministeriön tai Opetushallituksen toimesta yhteensä noin 635 miljoonaa euroa. Näistä varhaiskasvatukseen on osoitettu noin 55 miljoonaa euroa ja esi- ja perusopetukseen noin 580 miljoonaa euroa. Valtionavustuksella on tuettu haasteellisilla toiminta-alueilla toimivien koulujen toimintaedellytyksiä. Avustusta on myönnetty niiden yleisopetuksen opetusryhmien pienentämiseksi, joissa tehostetun tuen tai erityisen tuen piirissä olevan oppilaan/oppilaiden opetus järjestetään osittain tai kokonaan tai joissa on erikoissairaanhoidon piirissä olevia oppilaita.

Huhtikuussa 2021 hallitus antoi eduskunnalle koulutuspoliittisen selonteon. Koulutuspoliittisessa selonteossa on linjattu koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamisesta rahoituksen keinoin seuraavaa: Vakiinnutetaan myönteisen erityiskohtelun rahoitus siten, että koulutusjärjestelmän edellytykset tasata yhteiskunnallisen eriarvoisuuden, mm. kuntien sisäisen segregaaation, vaikutuksia vahvistuvat. Toteutetaan myönteisen erityiskohtelun rahoituksen uudistamisen säädösvalmistelu osana Oikeus oppia -varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelman työryhmätyötä. Tasa-arvorahan vakiinnuttamisen kautta tavoitteena olisi lisätä avustuksen vaikuttavuutta ja ennakoitavuutta, jotta tasa-arvotoimia pystyttäisiin suunnittelemaan ja ennakoimaan ja vakiinnuttamaan paikallisella tasolla.

Sivistysvaliokunta katsoi koulutuspoliittisesta selonteosta antamassaan mietinnössä SiVM 19/2021 vp, että selonteossa esille tuotu rahoitusjärjestelmän kehittämisen tarve on tutkimustiedon perusteella perusteltu. Kehittämistä on sivistysvaliokunnan mukaan hyvä tehdä tarvittaviin seurantatietoihin ja -mittareihin nojaten. Uudistamisessa on tarpeen painottaa rahoitusta siten, että huono-osaistumisriskissä olevien yksiköiden tarpeet tunnistetaan tutkimuspohjaisesti, ja niille osoitetaan riittävät resurssit koulutuksellisen eriarvoisuuden haasteiden korjaamiseen vaikuttavasti. Valiokunnan mielestä rahoituksen riittävyys edellyttää myös rahoituksen riittävää pitkäjänteisyyttä.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Esityksen tavoitteena on vähentää yhteiskunnallisen eriarvoistumiskehityksen vaikutuksia koulutukselliseen tasa-arvoon. Tavoitteena on tukea pitkäjänteisemmin ja ennakoitavammin varhaiskasvatuksen toimipaikkoja ja kouluja, joiden sijaintialueella koulutustaso on heikko ja työttömyysaste sekä vieraskielisen väestön osuus korkea. Esityksen tavoitteena on lisäksi vahvistaa koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi ja eriarvoistumisen ja alueellisen segregatiokehityksen ennaltaehkäisemiseksi toteutettavien toimenpiteiden vaikuttavuutta sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla. Esityksen tavoitteena on myös vähentää hakuprosessiin liittyvää työmäärää sekä avustuksen hakijan että myöntäjän osalta, kun avustus voitaisiin myöntää kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

Vastausohjeet vastaanottajille

Opetus- ja kulttuuriministeriö varaa teille mahdollisuuden antaa lausuntonne esitysluonnoksesta. Myös tahot, joita ei ole erikseen mainittu jakelussa, voivat toimittaa ministeriölle lausuntonsa. Lausunnon voi antaa suomen tai ruotsin kielellä.

Lausunnot pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön. Lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse ministeriön kirjaamoon.

Lausunnon antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi.

Kaikki lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä ja hankeikkunassa.

Aikataulu

Lausunnot pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön 28.2.2022 mennessä.

Valmistelijat

Hallitussihteeri Laura Niemi, laura.niemi@gov.fi, puh. 0295 330 046
Eriyasisiantuntija Jenni Nuutinen, jenni.nuutinen@gov.fi, puh. 0295 330 230
Opetusneuvos Tommi Karjalainen, tommi.karjalainen@gov.fi, puh. 0295330140

Liitteet:

[Lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.pdf](#)

[Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.pdf](#)

Jakelu:

Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Etnisten suhteiden neuvottelukunta Etno
Familia ry
Helsingin kaupunki
Helsingin yliopisto
Hämeenlinnan kaupunki
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Joensuun kaupunki
Jyväskylän kaupunki
Jyväskylän yliopisto
Kajaanin kaupunki

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus (KARVI)
Kokkolan kaupunki
Kotkan kaupunki
Kouvolan kaupunki
Kuopion kaupunki
Lahden kaupunki
Lapin aluehallintovirasto
Lapin yliopisto
Lappeenrannan kaupunki
Lapsiasiavaltuutettu
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Mikkelin kaupunki
Oikeuskanslerinvirasto
Oikeusministeriö
Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry
Opetushallitus
Oulun kaupunki
Oulun yliopisto
Palkansaajien tutkimuslaitos
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Porin kaupunki
Rovaniemen kaupunki
Seinäjoen kaupunki
Sivistystyönantajat ry
Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen Kuntaliitto ry
Suomen rehtorit ry
Tampereen kaupunki
Tampereen yliopisto
Tasa-arvovaltuutetun toimisto
TEHY ry
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL
Tilastokeskus
Turun kaupunki
Turun yliopisto
Vaasan kaupunki
Valtiovarainministeriö
Varhaiskasvatuksen opettajien liitto VOL ry
Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Yksityiskoulujen liitto ry
Ympäristöministeriö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pirhonen Eeva-Riitta
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Niemi Laura
Opetus- ja kulttuuriministeriö